

Mandals Motorfabrik

1918 - 1984

4. opplag

Roy A. Jørgensen

Mandals Motorfabrik 1918 - 1984

- Et hefte om historien til Mandals Motorfabrik.

Bedriften produserte Marna båtmotorer i over 60 år, til den dessverre gikk konkurs i 1984. I årene etter dette har Marna Motor med 5 - 10 ansatte fortsatt produksjon og salg av reservedeler til Marnamotorene, foruten å fortsette med en beskjeden produksjon av 2 sylindret Marna bensinmotor.

Forord

Da jeg gikk på Mandal Handelsskole i 1990 skrev jeg en særoppgave om Mandals Motorfabrik. Etter dette har jeg også hatt sommerjobb i 6 år ved Marna Motor (tidligere Mantek).

Marna Motor har etter hvert fått flere henvendelser fra kunder som ønsker å vite mer om historien til den velkjente Marna'n, og å se bilder av de forskjellige motorene som er blitt produsert i Mandal. Dette er bakgrunnen for at jeg nå har tatt fram særoppgaven min og endret litt og tilføyd en del nytt, og legger dette heftet ut for salg (første gang i 1996). I dette heftet er det også tatt med noen avisutklipp og jeg har også lagt stor vekt på få med bilder av de fleste kjente motorene (motoren på forsiden er den velkjente "Marna 5 hk. type H"). I 2. opplag har jeg gjort noen mindre rettelser og lagt til flere fargebilder. I 3. og 4. opplag er det gjort få eller bagatellmessige endringer men innbindingen av heftet har variert litt.

Jeg vil takke alle tidligere ansatte ved Mandals Motorfabrik som har hjulpet meg med å finne opplysninger til dette heftet. Jeg vil også takke ansatte ved Fædrelandsvennen og Lindesnes for deres hjelpelighet med å finne artikler og bilder. Andre skriftlige kilder: Klubbprotokoller og fotoalbummer fra klubben ved Mandals Motorfabrik, og avisene Lindesnes (Mandal) og Fædrelandsvennen (Kristiansand).

Det må ikke kopieres fra dette heftet uten avtale med forfatteren j.fr. "Lov om opphavsrett til åndsverk".

Heftet kan bestilles på Internett: www.RoyAJ.net. Det kan eventuelt også bestilles fra Marna Motor AS, tlf. 38 26 48 25 / 38 26 40 22. Du kan også besøke Marna Motor på Internett: www.Marna.no.

Ta gjerne kontakt med meg hvis du har kommentarer til heftet. Min e-post adresse er Roy@RoyAJ.net.

Aurskog, september 2002

Roy A. Jørgensen

Innholdsfortegnelse

Den spede begynnelsen rundt 1920.....	6
De harde 20-årene	6
Eget støperi	7
De første dieselmotorene	7
Perioden 1940 - 1945	7
Oppgangstider	9
Flere nye motortyper	9
Sildefisket	10
Utvidelser	10
Bedriften påtar seg andre oppdrag	11
Nedgangstider.....	13
Samarbeid med Volvo Penta.....	13
Oljekrise.....	13
Vanskeligheter med å skaffe nok arbeid	14
Mandals Motorfabrik skifter navn til Marna AS	14
Konkurs	15
Arbeidsmiljøet ved motorfabrikken	16
Mantek A.S. blir startet	17
Mantek skifter navn til Marna Motor.....	17
 Vedlegg	
 Motortyper – drivstoff, størrelse og produksjonsår.....	20
Bilder av andre Marnamotorer	21
Glimt fra Mandals Motorfabrik på utstillinger.....	26
Noen glimt fra motorfabrikken	27
Noen avisutklipp og brosjyrer	28

Figurfortegnelse

Fig. 1: Fabrikkens første verksted på Malmø i 1918	6
Fig. 2: 3 ½ hk. Marna	6
Fig. 3: Acro-diesel med aggregat	7
Fig. 4: Utvikling i årlig motorsalg fra 1924 til 1978 (produksjonstallene fra 1945 og 1946 er anslagsvise. Ingen av motorene som ble produsert for Volvo Penta er tatt med i denne statistikken).....	9
Fig. 5: 2 syl. K med gear	9
Fig. 6: 24/32 hk. FF, 4 syl. bensinmotor, spesialkonstruert for dory-båter til sildefisket.	10
Fig. 7: Mandals Motorfabrik i 1965	10
Fig. 8: M-4 med enhetshus	11
Fig. 9: M-3 med enhetshus	11
Fig. 10: DV-2 med pumpe og strømaggregat	11
Fig. 11: Tre generasjoner i motorindustrien. Ole Klemsdal, hans sønn Johan og igjen hans sønn Frithjof.	13
Fig. 12: Mandals Motorfabrik med Mandalselvas utløp synlig i bakgrunnen	17
Fig. 13 Den velkjente 5 hk. type H.....	18
Fig. 14: 4 ½ hk.	21
Fig. 15: 5 hk. B.....	21
Fig. 16: 3 ½ hk.	21
Fig. 17: 8/12 hk. R-2 med reduksjonsgear.....	21
Fig. 18: 2 syl. K med starter og vendegear	21
Fig. 19: 2 syl. K med dashbord	21
Fig. 20: 2 syl. 2-takter (prod.: 3 stk.).....	22
Fig. 21: M-1	22
Fig. 22: M-2 med aggregat	22
Fig. 23: M-2 stasjonær	22
Fig. 24: M-2 med forkantutstyr	22
Fig. 25: M-2 med enhetshus	22
Fig. 26: L-2 med svinghjulet i akterkant.....	23
Fig. 27: 2 syl. C med gear	23
Fig. 28: DV-1	23
Fig. 29: DV-2	23
Fig. 30: M-42 Diesel	23
Fig. 31: 24/32 hk. med starter.....	23
Fig. 32: MD 5 A	24
Fig. 33: MB 10 A	24
Fig. 34 3 ½ hk. A-motoren som står utstilt hos Marna Motor ble produsert ved Mandals Motorfabrik A/S i 1928 og byttet inn etter 50 års bruk.....	25
Fig. 35: Mandals Motorfabriks stand på messe i Kristiansand, 1965	26
Fig. 36: Kronprins Olav med sin adjutant besøker standen til Mandals Motorfabrik.....	26
Fig. 37: Monteringsavdelingen.....	27
Fig. 38: M-2 monteres	27
Fig. 39: Fra produksjonsavdelingen	27
Fig. 40: Fra produksjonsavdelingen	27
Fig. 41: Tormod Berge på delelageret.....	27
Fig. 42: Fra produksjonsavdelingen	27
Fig. 43: Forsiden på en brosjyre for R-1	28
Fig. 44: Avisutklipp fra Lindesnes, 22. april 1983	28
Fig. 45: Brosjyre for Marna S (MB 10 A med vribar propell)	29
Fig. 46: Avisutklipp - trolig fra Fædrelandsvennen rundt 1950	30
Fig. 47 Reklameskilt.....	30

Sildefisket

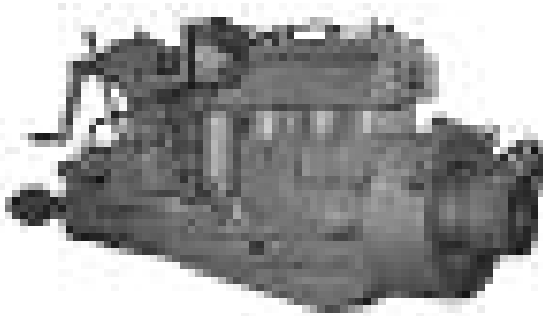

Fig. 6: 24/32 hk. FF, 4 syl. bensinmotor, spesialkonstruert for dory-båter til sildefisket.

Sildefisket begynte nå å ta seg opp. De store silde-snurperne hadde behov for både hurtige og sterke motorer til lettbåtene sine. Det ble først solgt en del av den nevnte 16/24 hk. F til lettbåtene. Denne motoren viste seg snart å bli for svak. Motoren ble da videreutviklet til å yte 24/32 hk. Denne motoren ble kalt FF. Denne ble et godt svar på fiskernes behov. Hver snurper kunne ha fra 3-4 og opp til 11-12 lettbåter. Dette ble derfor et

stort og viktig marked for fabrikken.

Motorfabrikken hadde flere salgsagenter rundt om i landet. En av agentene på Vestlandet solgte i en periode ett helt trailerlass med motorer i uken.

Utvidelser

Plassbehovet i bygningene i Kastellgata ble stadig større når etterspørselen økte så kraftig. I 1957 ble støperiavdelingen flyttet til Buøya. Det var nå blitt et hypermoderne støperi som kunne støpe både jern- og metall-legeringer. Det var over 160 ansatte på hele bedriften i 1957. Inkludert i dette tallet var de 50-60 personene som var ansatt ved støperiet.

Senere har dette blitt en selvstendig bedrift, og den heter nå Mandal Casting. Da støperiet ble flyttet frigjorde dette masse kjærkommen plass til en ny produksjonshall.

Fig. 7: Mandals Motorfabrik i 1965

Sildefisket tok nærmest slutt og dermed mistet motorfabrikken et stort marked. Det ble nå satset sterkere på de store motorene. Det ble produsert en del 3 og 4 syl. dieselmotorer (M-3 og M-4), men også en del 4 syl. bensinmotorer (FF).

Bilder av andre Marnamotorer

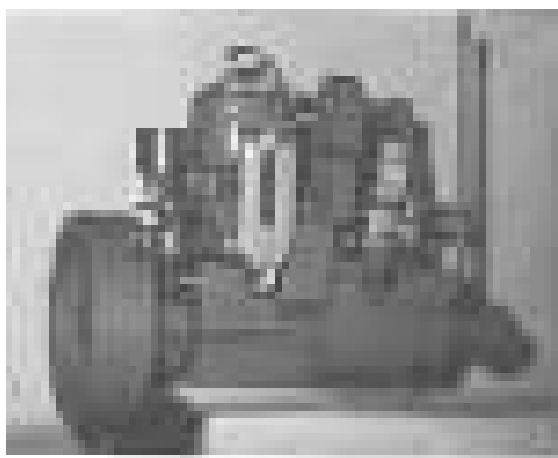

Fig. 14: 4 1/2 hk.

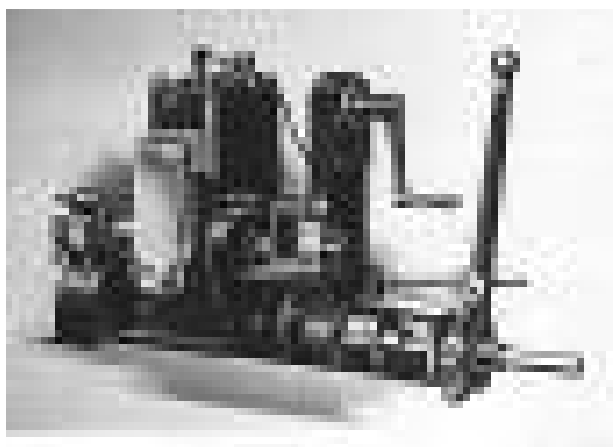

Fig. 15: 5 hk. B

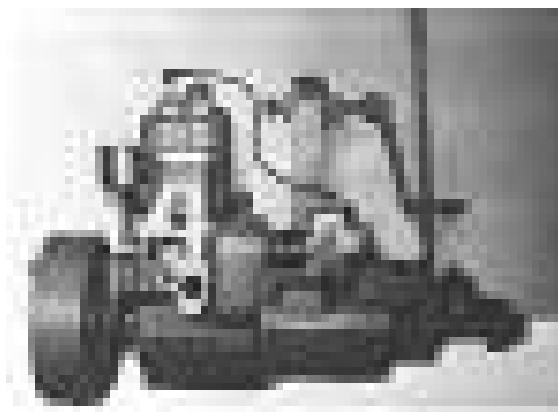

Fig. 16: 3 1/2 hk.

Fig. 17: 8/12 hk. R-2 med reduksjonsgear

Fig. 18: 2 syl. K med starter og vendegegar

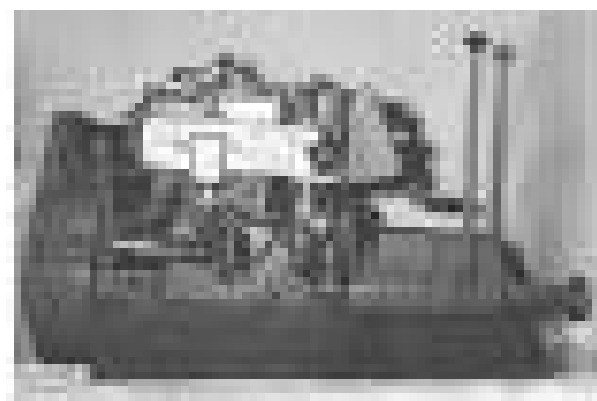

Fig. 19: 2 syl. K med dashbord

Fig. 32: MD 5 A

Fig. 33: MB 10 A

Fig. 46: Avisutklipp - trolig fra Fædrelandsvennen rundt 1950

Fig. 47 Reklameskilt

NB!

Denne PDF-filen inneholder kun noen få, utvalgte sider fra heftet. Filen er kun ment som et eksempel slik at du kan bestemme deg for om du vil kjøpe papirversjonen.

Jeg håper du får et bra inntrykk av heftet selv om PDF-filen er beskyttet mot utskrift.

For å unngå kopiering av bildene i heftet, og for å lage en liten PDF-fil som er rask å laste ned fra Internett er kvaliteten på bildene svært redusert i denne filen! (Fordelingen mellom sort-hvitt og fargebilder tilsvarer imidlertid papirversjonen av heftet)

NB!